

ЩЕРБАКОВА О. А.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник*

*відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти
Інституту вищої освіти НАПН України*

**ДО ПОПЕРЕДНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАПОЧАТКОВАНОГО АНАЛІЗУ
ПРОВІДНОГО МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ З ВИВЧЕННЯ
ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ РИТОРИКО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ІНТЕГРАТИВНОГО
ФАКТОРА ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ЕЛІТИ**

Анотація

У статті подано попередні результати започаткованого аналізу провідного міжнародного досвіду з вивчення теоретичних засад розвитку риторико-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти. Роботу виконано на спробах синтезу виокремлених вітчизняних і зарубіжних міждисциплінарних риторикознавчих заходів (передусім – новітніх (2015–2016 рр.) конференцій із риторики) у системі вищої освіти й науки. Уперше відображено деякі узагальнені фактографічні відомості щодо діяльності риторикознавчих інституцій (товариств, асоціацій чи інших організацій), котрі активно запроваджують дискурс з актуальних освітніх проблем в Україні, Європі і світі. Це дає можливість виявити географічні місця дислокацій заснованих наукових шкіл, визначити головні напрями і завдання риторикознавчих ініціювань. Також це дозволяє розширити джерельну базу і тематичне коло наукових уподобань риторів – представників університетської й академічної еліти початку ХХІ століття з Аргентини, Бельгії, Великої Британії, Греції, Данії, Італії, Канади, Кіпру, Німеччини, Польщі, Росії, Словенії, США, України, Франції й ін. країн.

Ключові слова: *риторико-комунікативна культура, риторика, риторикознавство, сучасний університет, формування академічної еліти, вітчизняні і зарубіжні міждисциплінарні риторикознавчі заходи, конференції і семінари з риторики, аналіз міжнародного досвіду, Україна, Європа і світ, представники університетської освіти й академічної науки початку ХХІ ст.*

В статтє представлены предварительные результаты начального анализа ведущего международного опыта изучения теоретических основ развития риторико-коммуникативной культуры современного университета как интегративного фактора формирования академической элиты. Работа выполнена на попытках синтеза выявленных отечественных и зарубежных междисциплинарных риторикологических мероприятий (прежде всего – новейших (2015–2016 гг.) конференций по риторике) в системе высшего образования и

науки. Впервые отображены некоторые обобщенные фактографические сведения о деятельности риториковедческих институций (товариществ, ассоциаций, иных организаций), которые активно внедряют дискурс по актуальным образовательным проблемам в Украине, Европе и мире. Это дает возможность выявить географические места дислокаций учрежденных научных школ, определить главные направления и задачи риториковедческих инициатив. Также это позволяет расширить библиографический перечень источников и тематический круг научных интересов раторов – представителей университетской и академической элиты начала XXI века из Аргентины, Бельгии, Великой Британии, Германии, Греции, Дании, Италии, Канады, Кипра, Польши, России, Словении, США, Украины, Франции и др.

Ключевые слова: риторико-коммуникативная культура, риторика, риториковедение, современный университет, формирование академической элиты, отечественные и зарубежные междисциплинарные риториковедческие мероприятия, конференции и семинары по риторике, анализ международного опыта, Украина, Европа и мир, представители университетского образования и академической науки начала XXI в.

In the article of the previous results of initiated analysis for leading international experience on the study of theoretical basis of the contemporary university rhetoric-communicative culture as an integrative factor for the academic elite formation are revealed for the first time. This work has been carried out while trying to synthesize major Ukrainian and foreign rhetoric science events (first of all the latest (2015–2016) conferences on rhetoric) and publications in the higher education and science system. For the first time some generalized factual information concerning the activities of rhetoric science institutions, societies, associations or other organizations that are actively implementing discourse on important educational issues in Ukraine, Europe and the world are displayed. This makes it possible to identify based research schools geographical places of dislocation, to determine the main directions and tasks of rhetoric science initiatives. It also allows us to expand the source base and range of rhetoricians' scientific interests – representatives of university and academic elites of the XXI st century from many countries – Argentina, Belgium, Canada, Cyprus, Denmark, France, Greece, Germany, the Great Britain, Italy, Poland, Russia, Slovenia, Ukraine, the USA.

Key words: rhetoric communicative culture, rhetoric, rhetoric science, contemporary university, the academic elite formation, Ukrainian and foreign rhetoric science interdisciplinary events and measures of the early 2000s, international experience analysis, conferences and seminars on rhetoric, Ukraine, Europe and the world, university education and academic science representatives of the XXI st century beginning.

Постановка проблеми та її актуальність. Із-поміж низки виявлених раніше перспективних напрямів вивчення складників риторико-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти були й такі, що (характерні для етапу започаткування досліджуваної тематики), пов'язані з аналізом теоретичних підходів до

вивчення стану проблеми, з окресленням завдань щодо стимулюючих чинників формування риторико-комунікативної культури представників академічної еліти у різних сферах їхньої життєдіяльності, з визначенням пріоритетних напрямів риторикознавчих досліджень в оновленні лідерського потенціалу університетів та ефективності публічної комунікації учасників цього процесу тощо. Тож, усе більшого значення при такому аналізі набуває виявлення зарубіжних риторикознавчих шкіл, аналіз змісту їхньої діяльності тощо.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Наукових праць з подібного роду аналізом не виявлено. Уперше вдаємося до досліджуваної проблеми у такому формулюванні, хоча у попередніх наших публікаціях йшлося про вивчення того чи іншого її аспекта. Із-поміж них назвемо дві: «L'étude est menée dans le cadre de la préparation à la Conférence internationale "La Rhétorique en Europe" (Saarbrücken, 9–13 octobre 2013). Aspect de l'intégration européenne de l'étude de la rhétorique comme une discipline éducative dans le système de l'enseignement supérieur des sciences humaines en Ukraine au début de XXIe siècle» (Саарбрюккен, 2014) [18] та «Modern Rhetoric and the Laws of Its Development at Higher School in Ukraine and Abroad» (Аріель, 2014) [19].

Мета статті – подати попередні результати започаткованого аналізу провідного міжнародного досвіду з вивчення теоретичних засад розвитку риторико-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти. Задля цього здійснимо новаторську спробу синтезу виокремлених вітчизняних і зарубіжних міждисциплінарних риторикознавчих заходів (передусім – цьогорічних (із проєкцією на 2016-ий) конференцій із риторики) у системі вищої освіти й науки й уперше відобразимо деякі узагальнені фактографічні відомості щодо діяльності риторикознавчих інституцій і установ (товариств, асоціацій чи інших організацій), котрі активно запроваджують дискурс з актуальних освітніх проблем в Україні, Європі і світі.

Виклад основного матеріалу. Із метою відображення попередніх результатів започаткованого аналізу провідного міжнародного досвіду з вивчення теоретичних засад розвитку риторико-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти здійснимо новаторську спробу синтезу виокремлених новітніх вітчизняних і зарубіжних міждисциплінарних риторикознавчих заходів (насамперед конференцій із риторики 2015 р. із проєкцією на 2016-ий рік) у системі вищої освіти й науки. До того ж уперше відобразимо деякі узагальнені фактографічні відомості щодо діяльності риторикознавчих інституцій (товариств, асоціацій чи інших організацій), котрі активно запроваджують дискурс з актуальних освітніх проблем в Україні, Європі і світі. Це дасть змогу виявити географічні місця дислокацій заснованих наукових шкіл, визначити головні напрями і завдання риторикознавчих ініціувань. Також це дозволить розширити джерельну базу та тематичне коло наукових уподобань риторів – представників університетської й академічної еліти початку ХХІ століття з багатьох країн світу.

До різновидів риторикознавчих заходів у системі вищої освіти й науки відносимо наступні: конференції, симпозіуми, форуми, колоквиуми, читання, презентації, семінари, школи, курси, відкриті лекції, публічні виступи,

засідання, дні відкритих дверей, майстер-класи, обговорення, бесіди, зустрічі, дебати, дебатні турніри, практикуми, чемпіонати, конкурси, марафони, тренінги тощо. Їх розглядаємо як: міцні платформи для інтеграції вищої освіти і науки та їх інтернаціоналізації; ефективні засоби багатогранного вивчення досліджуваних питань й фахового обміну думок в обраній галузі знань і старань людства; надійні джерела професійної інформації і соціальної комунікації; дієві форми навчання і викладання своїх предметів та апробації результатів проведених досліджень; результативні інструменти демонстрації риторико-комунікативної культури публічного мовця тощо. Зауважимо: з огляду на обмеження обсягу поданої публікації, не усі вищеперераховані види наукових, навчально-методичних та культурно-освітніх міждисциплінарних заходів проілюстровані у подальшому викладі.

По-перше. Із риторикознавчих заходів, що відбулися цьогоріч в Україні, Європі та світі, зауважимо на таких (далі – за хронологією подій):

• **Росія:** XIX Міжнародна наукова конференція «*Риторика у контексті освіти й культури*» (Рязань, 29–31 січня 2015 р.) організована за ініціативи Російської асоціації викладачів, дослідників і вчителів риторики на базі ФДБОЗ ВПО «Рязанський державний університет ім. С. О. Єсеніна» (Росія); приділено увагу таким питанням, як: традиції класичної риторики і сучасність; комунікація в політичній, соціальній і культурній царинах; нові тенденції у викладанні риторики та інших дисциплін у вищих закладах освіти; комунікативні та риторичні тренінги; риторизації як процес риторичної просвіти тощо; голова організаційного комітету конференції – професор Володимир Аннушкін, співголова – професор Йосиф Стернін;

• **Україна:** Міжнародна наукова конференція «*Риторика як пропедевтика й теорія комунікації*» (Суми, 18–19 березня 2015 р.) об'єднала зацікавлених у вивченні ролі і змісту риторики у соціально-політичних, філософських і медійних науках, теорії і практики конфліктології та сучасних маніпулятивних засобах переконання, впливу медіа на формування морально-етичних цінностей у студентському середовищі; проведена за співпраці: Сумського національного аграрного університету (кафедра філософії і соціології, на базі якої й проходила; завідувач – професор Валентин Вандишев), Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej), Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка (кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» і соціально-гуманітарних дисциплін), Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (Wydział Nauk Humanistycznych), Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (філософський факультет);

• **Греція:** міжнародний семінар «*Способи переконання: міждисциплінарні підходи та дидактичні пропозиції*» [гр.: «Ο Λόγος της Πειθούς: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις και διδακτικές προτάσεις»] (Афіни, 14–15 лютого 2015 р.) [15] ініційовано Лабораторією прикладного мовознавства, дослідження літератури і риторики Університету Афін, науковою некомерційною Грецькою асоціацією з просування риторики в освіті; захід проведено під егідою Міністерства освіти й релігій за співпраці з бюро з культурних питань та Всегрецькою організацією

«Театр і освіта»; також відбулася друга Всегрецька зустріч риторичних асоціацій та презентація нового наукового журналу «Риторичне навчання»; завідувач Лабораторією – професор Афанасій Накас [гр.: θανασησ Νακασ];

• **Франція:** 1) конференція «*Риторика видимого: клінічні спостереження у підручниках першої половини XIX століття*» [фр.: Conférence «Rhétorique du visible: Les observations cliniques dans les manuels de la première moitié du XIXe siècle»] (Париж, 5 березня 2015 р.) [7] організована науковим проектом «SAMELIA», що об'єднує науково-дослідницькі групи з університетів Paris-Descartes і Sorbonne Nouvelle-Paris 3 та є багатопрофільним і трансісторичним проектом з вивчення концепції медичної етики з XVIII ст. до сьогодення; пройшла в Університеті Париж 3 Нова Сорбонна у форматі лекції професора Рурського університету (Бохум, Німеччина) Рудольфа Беренса [Rudolf Behrens]; і 2) *третьій конкурс красномовства на факультеті права у Ніцці* [фр.: 3ème édition du Concours d'éloquence Nikaïa à la faculté de droit de Nice] (Ніцца, 19 квітня ц. р.) [10], проведений в Університеті Ніцци Софія-Антиполіс;

• **Італія:** II Міжнародна конференція «*Досягнення консенсусу. Риторика між демократією та конфліктом*» [англ.: «Building consensus. Rhetoric between democracy and conflict»] (Палермо, 15–18 квітня 2015 р.) [9] має за мету підтримку міждисциплінарного дослідження ролі риторики та дискурсивних процесів у реалізації демократії та її можливих дегенерацій; була організована Міжнародною дослідницькою групою з риторики «EIKOS» і відділом гуманітарних наук в Університеті Палермо, спільно з Міжнародним центром з вивчення філософії (SPR); пройшла в університеті Палермо; серед головних доповідачів: Лучано Канфора [Luciano Canfora] (Університет Барі), Еммануель Данблон [Emmanuelle Danblon] (Вільний університет Брюсселя) та Франко Ло Піпаро [Franco Lo Piparo] (Університет Палермо);

• **Аргентина:** 1) II Міжнародний конгрес з міждисциплінарної риторики «*Культура та її риторика*» [ісп.: II Congreso Internacional de retórica e interdisciplina «La cultura y sus retóricas»], у рамках якого пройшли засідання 2) III Національного симпозіуму з риторики [ісп.: III Coloquio Nacional de Retórica] та 3) III Латиноамериканської конференції з риторичних досліджень [ісп.: III Jornadas Latinoamericanas de Investigación en Estudios Retóricos] (усі три – Кордова, 22–26 червня 2015 р.) [1]; заходи проведено на базі факультету гуманітарних наук Національного університету Вілья Марія і запроваджено Аргентинською риторичною асоціацією, створеною з метою сприяння академічного обміну аргентинських фахівців у різних галузях риторики, сприяння запровадження нових знань через підтримку таких досліджень і тісніших зв'язків із міжнародним науковим співтовариством;

• **Польща:** 1) конференція «*Риторика у суспільстві знань*» [англ.: «Rhetoric in the Knowledge Society»] [5], 2) XIV Конференція «*Риторика графічних засобів масової інформації*» [пол.: XIV Konferencję «Retoryka wizerunku medialnego»] (обидві – Варшава, 24–27 червня і 5–6 листопада 2015 р.) [2] та 3) міждисциплінарна наукова конференція «*Риторичні традиції в культурі Просвітництва і Романтизму*» [пол.: «Tradycje retoryczne w kulturze oświecenia i romantyzmu»] (Люблін, 26–27 листопада п. р.) [21]; усі три

запроваджено Польським риторичним товариством (за участі інших інституцій) з метою поглиблення знань про риторику, заохочення викладання риторики та інтеграції людей і установ, котрі її вивчають;

- **Німеччина:** 20-та конференція «*Риторика в різних країнах*» [англ.: Twentieth Biennial Conference «Rhetoric across Cultures»] (Тюбінген, 28–31 липня 2015 р.) [22] проведена Міжнародним товариством з історії риторики на базі філософського факультету Тюбінгенського університету;

- **Велика Британія:** на Третньому щорічному інтерактивному симпозиумі «*Риторика з Аристотелем*» [англ.: Third Annual Interactive Rhetoric Symposium «Rhetoric with Aristotle»] (Оксфорд, 20–25 липня 2015 р.) [6], що організоване Мідлбері Центром із досліджень Середньовіччя та Відродження (CMRS); співголови: Prof. James J. Murphy, Dr. Nicholas Crowe та ін.

- **Кіпр:** I Міжнародна конференція «*Вирішення питань у контексті: мистецтво переконання за жанрами і часом*» [англ.: I International conference «Addressing Matters in Context: The Art of Persuasion across Genres and Time»] (Нікосія, 27–29 серпня 2015 р.), організована відділом соціально-політичних наук Університету Кіпр за співучасті Афінського національного університету імені Каподистрії та факультету класичних мов і філософії Університету Кіпру; проведена на базі останнього [11];

- **Словенія:** 1) 16-тигодинний семінар «*Обговорення у класі та розмови у клубі*» [словен.: 16-urni seminar «Debata pri pouku in v debatnem klubu»] (Гозд Мартулек, 21–22 листопада 2015 р.) [17] та 2) 13-ті Міжнародні академічні дебати [англ.: 13th International Debate Academy Slovenia (IDAS)] (Гозд Мартулек / Кранська Гора та Любляна, 21–29 листопада п. р.) [12], заплановані як інтенсивний тиждень Усесвітніх університетських дебатів із серією тренінгів від фахівців міжнародного рівня; тощо.

По-друге. Зацікавили нас і міждисциплінарні заходи у риторикознавчій галузі вищої школи України, Європи і світу, що уже заплановані на 2016-ий рік (серед них є й такі, котрі чекають на завершення своєї роботи, розпочатої у поточному році; до речі, у деяких плануємо взяти безпосередню участь), а саме:

- 36-ий Усесвітній університетський конкурс-чемпіонат у Греції [гр.: Το 36ο Παγκόσμιο Πανεπιστημιακό Πρωτάθλημα Debate έρχεται στην Ελλάδα] (Салоніки, до 4 січня 2016 р.; започатковано 27 грудня ц. р.) [20]; у заході, призначеному для розширення духовних горизонтів завдяки обміну думками, подальшому розвитку критичного мислення тощо, братимуть участь 1300 студентів із понад 350 університетів із 70 країн світу; за задумом організаторів чемпіонат спрямовано на поширення риторики у грецькому суспільстві й освіті;

- XX Міжнародна науково-практична конференція «*Риторика та риторикознавчі дисципліни за умов освітньої реформи*» (Москва, 4–6 лютого 2016 р.; Росія), до участі у якій (на базі кафедри риторики та культури мовлення Московського педагогічного державного університету) запрошуються науковці, викладачі, спеціалісти з риторики, культури мовлення та інших риторикознавчих дисциплін у вишах, школах, організаціях додаткової освіти й

усі, хто професійно зацікавлений у вирішенні проблем ефективного і доречного мовлення у сучасному суспільстві та освіті;

- Міжнародна конференція «*Святі герої (героїні). Літературні побудови героїзму у Пізньоантичній і Ранньосередньовічній агіографії*» [англ.: International conference «Holy Hero(in)es. Literary Constructions of Heroism in Late Antique and Early Medieval Hagiography»] (Гент, 18–20 лютого 2016 р.; Бельгія) [4], уперше ініційована дослідницькою групою Novel Saints, котра ґрунтується на традиції досліджень літературних персонажів IV–XII століть як героїв і героїнь у різних типах християнських оповідань; захід заплановано провести у Гентському університеті;

- Міжнародний дебатний турнір «*Під каштанами*» [англ.: International Debate Tournament «Under Chestnut Trees»] (Київ, триватиме до 24 квітня 2016 р. (стартував 22 квітня ц. р.); Україна) [13];

- 17-та конференція Риторичного товариства Америки «*Риторика та зміни*» [англ.: 17th Biennial Rhetoric Society of America Conference «Rhetoric and Change»] (Атланта, штат Джорджія, 27–29 травня 2016 р.; США) [16];

- колоквіум «*Викладання риторики крізь призму часу і культури*» («Риторична педагогіка крізь призму часу і культури») [англ.: «Teaching Rhetoric across Time and Cultures» («Rhetorical Pedagogy across Time and Cultures»); фр.: «Enseigner la rhétorique à travers le temps et le monde»] (Калгарі, 31 травня – 2 червня 2016 р.; Канада) [8], зініційоване Канадським товариством з вивчення риторики і відбудеться в Університеті Калгарі;

- 6-та конференція «*Риторика для ефективного управління в Африці*» [англ.: 6th Conference «Rhetoric for good governance in Africa»] (Намібія, 4–6 липня 2016 р.; Південна Африка) [3] Африканської риторичної асоціації.

Серед інших риторикознавчих заходів на перші місяці наступного року заплановано й такі:

- зустріч «*Дисципліна риторики*» [англ.: «The Discipline of Rhetoric»] (Бостон, 31 березня – 2 квітня 2016 р.; США) Американського товариства Ренесансу;
- конференція «*Коли виступаєш (Виступаючи) у Парламенті: історія, політика, риторика*» [англ.: «Speaking in Parliament: history, politics, rhetoric»] (Лондон, 6–7 квітня 2016 р.; Великобританія);
- XXII Всесвітній конгрес з риторики [ісп.: XXII Congreso Mundial de la retórica] (Буенос-Айрес, квітень 2016; Аргентина) тощо.

По-третє. З огляду на досліджувану проблематику, подамо деякі результати пошуку риторикознавчих установ із короткою інформацією про їхню діяльність – активне запровадження дискурсу з актуальних освітніх проблем в Україні, Європі та світі:

- **Міжнародна асоціація з освітніх дебатів** [англ.: The International Debate Education Association (IDEA)] – глобальна мережа асоціацій, що поцінують дебати як спосіб надання молоді права голосу; серед засновників – особи із Бельгії, Великої Британії, Киргизстану, Македонія, Нідерландів, США і Тунісу;

- **Міжнародна дослідницька група з риторики («Ейкос»)** [англ.: The Eikos. International Research Group on Rhetoric] (Палермо, Італія), котра сприяє проведенню досліджень з риторики й аргументації з огляду на

міждисциплінний підхід, проте з превалюючим філософським інтересом, й упроваджує філософсько-антропологічний підхід до вивчення риторики;

- **Міжнародне товариство з історії риторики** [англ.: The International Society for the History of Rhetoric (ISHR)] сприяє вивченню як теорії і практики риторики за усі періоди й в усіх куточках світу, так і взаємозв'язку риторики з поетикою, теорією літератури та критикою, філософією, політикою, релігією, правом та іншими аспектами культурного контексту; товариство провело 20 міжнародних конференцій (1977–2015);

- **Міжнародне товариство з вивчення біблійної та семітської риторики** [іт.: «Società internazionale per lo studio della Retorica Biblica e Semitica» (RBS)] (Рим, Італія) – некомерційна організація, покликана виключно до вивчення семітської літератури, особливо у біблійній царині – більша частина Нового Завіту й інші семітські тексти;

- **Європейський Інститут риторики** (Саарбрюккен, Німеччина) [нім.: Europäisches Institut für Rhetorik (EIFR); фр.: Institut Européen de Rhétorique (IER)] на базі університету землі Саар як міжфакультетський міждисциплінний заклад; нам пощастило набути досвід участі у Міжнародній конференції «Риторика в Європі» (Саарбрюккен, 9–13 жовтня 2013 р.) [14], організованій за участі трьох освітніх і наукових закладів Німеччини й Люксембургу та присвяченій інтернаціональній і міждисциплінній риториці [18];

- **Канадське товариство з вивчення риторики** [англ.: Canadian Society for the Study of Rhetoric (CSSR); чи фр.: La Société Canadienne pour l'Étude de la Rhétorique (SCÉR)] – міжнародна двомовна установа дослідників і викладачів, які присвячують свою роботу вивченню риторики – її теорії, практиці, критиці, історії та педагогіці;

- **Наукова некомерційна грецька асоціація сприяння риториці в освіті** (Афіни, Греція) [гр.: Πανεπιστημίου Αθηνών και η επιστημονική μη κερδοσκοπική Ελληνική Ένωση για την Προώθηση της Ρητορικής; дослівно: Грецький союз із просування (введення) риторики в освіті (до навчання); інші переклади назви: Грецьке об'єднання підтримки риторики в освіті чи Грецька асоціація з підвищення становища риторичної освіти];

- **Риторичне товариство Америки** (США) [англ.: The Rhetoric Society of America (RSA)], що є організацією для науковців, вчителів і студентів будь-якої спеціальності, котрі зацікавлені у вивченні риторики, мистецтві ефективного спілкування; охоплює дослідження широкого спектру текстів (розмовних і писемних, візуальних і матеріальних в історичних, соціальних і культурних контекстах) тощо;

- **Риторичне товариство Греції** (Афіни, Греція) [гр.: Ρητορική Εταιρεία Ελλάδος] – некомерційна організація, покликана сприяти дискусії в освіті тощо; проводить уже згадуваний раніше 36-ий Усесвітній університетський чемпіонат [22] під егідою муніципалітету міста Салоніки і регіону Центральної Македонії;

- **Риторичне товариство Європи** (Ольборг, Північна Ютландія, Данія) [англ.: «The Rhetoric Society of Europe» (RSE); дан.: Aalborg, Aalborg University, Denmark] – організація для європейських дослідників і викладачів, які працюють у галузі риторичного мистецтва; покликана сприяти просуванню

наукових досліджень, вивчаючи і викладаючи риторику в Європі, та полегшити професійне співробітництво між членами товариства; запрошуються й колеги з усього світу;

• **Російська риторична асоціація дослідників, викладачів і вчителів риторики** (Москва, Росія) [рос.: Российская риторическая ассоциация исследователей, преподавателей и учителей риторики; скорочено – Российская риторическая ассоциация (РРА)], заснована на Всеросійській конференції з риторики з ініціативи науковців і педагогів, які упродовж багатьох років досліджували наукові проблеми риторики та викладання риторики у школах і вищих освітніх закладах; готується до проведення своєї 20-ої конференції;

• **Скандинавська мережа з історії риторики** (Копенгаген, Данія (офіційно – Королівство Данія; дат.: Kongeriget Danmark)) [дат.: Nordisk Netværk for Retorikkens Historie; англ.: The Nordic Network for the History of Rhetoric (NNRH)] склалася за ініціативи Pernille Harsting, тодішнього наукового співробітника університету Копенгагена.

Відома інформація щодо діяльності: • Усесвітнього інституту дебатів (США), • Інституту риторики ім. Д. Кеннеді (Київ, Україна; Таллінн, Естонія), • Центру вивчення риторики у суспільстві (Вірджинія, США), • Центру досліджень у галузі риторики, філософії й історії ідей та • Центру аналізу релігійної риторики античності (обидва – Париж, Франція), а також низки інших дослідницьких, навчальних і культурно-освітніх інституцій у риторичній галузі знань і старань людства – асоціацій, організацій, установ чи товариств, наукових центрів, груп і шкіл, університетських факультетів та інститутських кафедр, департаментів чи управлінь.

Висновки. У викладі подано попередні результати започаткованого аналізу провідного міжнародного досвіду з вивчення теоретичних засад розвитку риторики-комунікативної культури сучасного університету як інтегративного фактора формування академічної еліти. Здійснено новаторську спробу синтезу виокремлених міждисциплінарних вітчизняних і зарубіжних риторикизнавчих заходів (майже 30), передусім цьогорічних конференцій із риторики у системі вищої освіти й науки, але з проекцією на 2016-ий рік. Також уперше відображено деякі узагальнені фактографічні відомості щодо діяльності близько двадцяти риторикизнавчих інституцій та організацій (товариств, асоціацій чи інших установ), котрі активно запроваджують дискурс з актуальних освітніх проблем в Україні, Європі і світі. Це дало можливість додатково (до нашого аналізу 2013–2014 рр.) виявити географічні місця дислокацій заснованих наукових шкіл, визначити головні напрями і завдання новітніх риторикизнавчих ініціувань, що послугувало своєрідним коротким оглядом обміну знаннями із загальної та професійно й ціннісно зорієнтованої риторики.

Зрештою, це дозволяє значно розширити бібліографічну джерельну базу (насамперед – уперше відкрити доступ до систематизованих у викладі електронних джерел (22) із новітніх риторикизнавчих досліджень) та детальніше ознайомитися з панорамним спектром тематичного кола наукових уподобань сучасних риторів – представників університетської й академічної

еліти початку ХХІ століття з понад двадцяти країн світу. У статті є посилання на заходи і події, що відбулися чи будуть відбуватися в Аргентині (Буенос-Айрес і Кордова), у Бельгії (Брюссель і Гент), Великій Британії (Лондон і Оксфорд), Греції (Афіни), Данії (Копенгаген і Ольборг), в Естонії (Таллінн), Ізраїлі (Аріель), Італії (Барі, Палермо і Рим), Канаді (Калгарі), на Кіпрі (Нікосія), у Латинській Америці, Люксембурзі (Люксембург), Німеччині (Бохум, Саарбрюккен і Тюбінген), Південній Африці (Намібія), Польщі (Варшава, Краків і Люблін), Росії (Москва і Рязань), Словенії (Гозд Мартулек (Кранська Гора) і Любляна), США (Атланта (штат Джорджія), Бостон і Вірджинія), в Україні (Київ, Суми і Харків), у Франції (Ніцца і Париж) та ін.

Зауважимо: на ході проведеного дослідження позначилися певні труднощі через новизну й обсяг предмета дослідження; проблемні питання з українськими перекладами оригінальних текстів (у тому числі й щодо офіційних назв заходів чи організацій, про які йдеться); певного роду обмеження у доступі до зарубіжних джерел тощо. Однак набули неоціненний досвід викладу попередніх результатів започаткованого нами аналізу. Саме це покладено до базової основи наших подальших риторикознавчих напрацювань.

Подану роботу виконано у рамках тематики X Міжнародної науково-практичної конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Київ, 19–21 листопада 2015 р.) з напрямку «Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти в Україні, Європі та світі». Робота відповідає темі індивідуального дослідження авторки – «Риторико-комунікативна культура сучасного університету як інтегративний фактор формування академічної еліти» – та її завданням на 2015 рік у рамках науково-дослідницької теми відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України.

Список використаних джерел

1. II Congreso internacional de retórica e interdisciplina «La cultura y sus retóricas». III Coloquio Nacional de Retórica. III Jornadas Latinoamericanas de Investigación en Estudios Retóricos. Presentación [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // www.retoricaycultura.com. – Title from the screen.

2. XIV Konferencja PTR – Retoryka wizerunku medialnego [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://www.retoryka.edu.pl/>. – Title from the screen.

3. 2016. Rhetoric Conference in Namibia [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : <https://aarsouthafrica.wordpress.com/2015/05/08/2016-rhetoric-conference-in-namibia/>. – Title from the screen.

4. Call for Papers. Holy Hero(in)es. Literary Constructions of Heroism in Late Antique and Early Medieval Hagiography. International conference at Ghent University (Belgium) [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL :

// <http://users.ugent.be/~kdtemmer/Call%20for%20Papers%20Heroism.pdf>. – Title from the screen.

5. Call for Papers. Rhetoric Society of Europe. Polish Rhetorical Society and Italian Language Department of the University of Warsaw look forward to welcoming you to the Fifth «Rhetoric in Society» Conference (RiS 5) entitled «Rhetoric in the Knowledge Society» University of Warsaw, Poland 24-27 June, 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : http://www.retoryka.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=63&Itemid=67&lang=pl. – Title from the screen.

6. Complete Atory. Third Annual Interactive Rhetoric Symposium. Oxford, England July 20–25, 2015. Rhetoric with Aristotle [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // http://rhetoricsociety.org/aws/RSA/asset_manager/get_file/85075?ver=1026. – Title from the screen.

7. Conférence «Rhétorique du visible: Les observations cliniques dans les manuels de la première moitié du XIXe siècle [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://camelia.hypotheses.org/66>. – Title from the screen.

8. CSSR/SCÉR – Canadian Society for the Study of Rhetoric. 2016 Conference [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://cssr-scer.ca/conference/2016-conference/>. – Title from the screen.

9. Eikos. International research group on rhetoric [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://ricercafilosofica.it/home/eikos/>. – Title from the screen.

10. Elliot Doucy vainqueur de la 3ème édition du Concours d'éloquence Nikaïa à la faculté de droit de Nice [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://unice.fr/fil/service-communication/actualites/elliot-doucy-vainqueur-de-la-3eme-edition-du-concours-deloquence-nikaia>. – Title from the screen.

11. International conference «Addressing Matters in Context» [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://persuasionconferenceucy.weebly.com>. – Title from the screen.

12. International Debate Academy Slovenia [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : http://debateacademy.net/Debate_Academy/IDA_Slovenia.html. – Title from the screen.

13. International Debate Tournament «Under Chestnut Trees» [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://idebate.org/events/international-debate-tournament-under-chestnut-trees-0>. – Title from the screen.

14. Internationale Tagung 2013: Oktober 2013. Campus der Universität des Saarlandes. Rhetorik in Europa: Konvergenz und Divergenz in der Entwicklung [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : <http://www.uni-saarland.de/institut/eir/internationale-tagung-2013-rhetorik-in-europa.html>. – Title from the screen.

15. Οι εγγραφές έχουν ολοκληρωθεί. Σας ευχαριστούμε θερμά για το ενδιαφέρον! Η εκδήλωση θα μαγνητοσκοπηθεί και θα προβληθεί από το Ίδρυμα Μποδοσάκη [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://diimerida-gia-tin-peitho.webnode.gr/>. – Title from the screen.

16. Rhetoric and Change. 17th Biennial Rhetoric Society of America Conference [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://rhetoricsociety.org/aws/RSA/pt/sp/conferences>. – Title from the screen.

17. Seminar «Debata pri pouku in v debatnem klubu» [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : <http://www.zainproti.com/web/index.php/domov/351-seminarspik2015.html>. Title from the screen.

18. Sherbakova Olena (Ukraine). L'étude est menée dans le cadre de la préparation à la Conférence internationale «La Rhétorique en Europe» (Saarbrücken, 9–13 octobre 2013) / Olena Sherbakova [Electronic Resource]. – Mode of access : [uni-saarland.de>fileadmin...Shcherbakova_Olena.pdf](http://www.uni-saarland.de/fileadmin/user_upload/Info/Europa/institute/eir/Proceedings/Paper_Shcherbakova_Olena.pdf) http://www.uni-saarland.de/fileadmin/user_upload/Info/Europa/institute/eir/Proceedings/Paper_Shcherbakova_Olena.pdf. Title from the screen.

19. Shcherbakova O. A. Modern Rhetoric and the Laws of Its Development at Higher School in Ukraine and Abroad / O. A. Shcherbakova // Modern Tendencies in Pedagogical Science of Ukraine and Israel: the way to integration. – Ariel (Ariel University Center of Samaria), Israel, 2014. – Issue № 5. – C. 378–388.

20. Το 36ο Παγκόσμιο Πανεπιστημιακό Πρωτάθλημα Debate έρχεται στην Ελλάδα [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://www.kathimerini.gr/835584/article/politismos/atzenta/to-36o-pagkosmio-panepisthmiako-prwta8lhma-debate-erxetai-sthn-ellada>. – Title from the screen.

21. Tradycje retoryczne w kulturze oświecenia i romantyzmu – konferencja [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : <http://www.retoryka.edu.pl/>. – Title from the screen.

22. Twentieth Biennial Conference. Tübingen Germany 28-31 July 2015 [Electronic Resource]. – Mode of access (viewed on November 5, 2015) : URL : // <http://www.ishr-conference.org/>. – Title from the screen.